Incluziunea școlară a copiilor cu CES

prof.înv.primar Asăndulesei Mari Simona
Școala Gimnazială I.I.Mironescu, Tazlău

Omul este o fiinţă dependentă în activitatea pe care o desfăşoară de ceilalţi. Are nevoia permanentă de a comunica şi coopera.

Întâlnim peste tot în jurul nostru oameni cu deficienţe. Ei sunt percepuţi diferit, perceperea lor socială nefiind întotdeauna constantă, ea variază de la societate la societate, furnizând semnificaţii diferite, în funcţie de cultura şi de valorile promovate. Mulţi oameni au reticenţe faţă de persoanele cu deficienţe, deoarece au o concepţie greşită despre ele. Trebuie însă să înţelegem că sunt nişte oameni la fel ca ceilalţi, fiind produsul unic al eredităţii lor şi al mediului.

Persoanele deficiente, la rândul lor au două păreri în ceea ce priveşte impedimentul lor: unele îl consideră un dezastru, iar altele un simplu inconvenient.

Din categoria copiilor cu C.E.S, fac parte atât copiii cu deficienţe propriu zise, cât şi copiii fără deficienţe, dar care prezintă manifestări stabile de inadaptare la exigenţele şcolii. Din această categorie fac parte:

- copiii cu deficienţe senzoriale şi fizice (tulburări vizuale, tulburări de auz, dizabilităţi mintale, paralizia cerebrală);
- copiii cu deficienţe mintale, comportamentale (tulburări de conduită, hiperactivitate cu deficit de atenţie-ADHD, tulburări de opoziţie şi rezistenţă);
- copiii cu tulburări afective, emoţionale (anxietatea, depresia, mutism selectiv, atacul de panică, tulburări de stres posttraumatic, tulburări de alimentaţie: anorexia nervoasă, bulimia nervoasă, supra-alimentarea);
- copiii cu handicap asociat;
- copiii cu dificultăţi de cunoaştere şi învăţare (dificultăţi de învăţare, sindromul Down, dislexia, discalculia, dispraxia);
- copiii cu deficienţe de comunicare şi interacţiune (tulburări din spectrul autistic, sindromul Asperger, întârzieri în dezvoltarea limbajului).

Şcoala este de asemenea un mediu important de socializare. Formele de integrare a copiilor cu C.E.S. pot fi următoarele: clase diferenţiate, integrate în structurile şcolii obişnuite, grupuri de câte doi-trei copii deficienţi incluşi în clasele obişnuite, integrarea individuală a acestor copii în aceleaşi clase obişnuite.

Integrarea şcolară exprimă atitudinea favorabilă a elevului faţă de şcoala pe care o urmează; condiţia psihică în care acţiunile instructive-educative devin accesibile copilului; consolidarea unei motivaţii puternice care susţine efortul copilului în munca de învăţare; situaţie în care copilul sau tânărul poate fi considerat un colaborator la acţiunile desfăşurate pentru educaţia sa; corespondenţa totală între solicitările formulate de şcoală şi posibilităţile copilului de a le rezolva; existenţa unor randamente la

învăţătură şi în plan comportamental considerate normale prin raportarea la posibilităţile copilului sau la cerinţele şcolare.

Şcoala trebuie să aibă contacte cu toate instituţiile sociale interesate direct sau tangenţial de domeniul educaţiei copilului de vârstă şcolară şi să stabilească relaţii de cooperare şi colaborare. Ea contribuie la transmiterea moştenirii culturale şi facilitează învăţarea individuală şi colectivă . Totodată şcoala face posibilă participarea grupurilor şi colectivităţilor la viaţa publică , elaborarea şi luarea deciziilor. Schimbul de informaţii favorizează interacţiunea socială şi permite unui număr mare de oameni să ia parte activă la soluţionarea problemelor care îi privesc .

Incluziunea şcolară se defineşte prin acceptarea de către instituţiile de învăţământ a tuturor copiilor, indiferent de apartenenţa etnică sau socială, religie, naţionalitate sau infirmitate şi este strâns legată de recunoaşterea şi acceptarea diversităţii – condiţie normală a convieţuirii umane.

Învăţământul incluziv presupune ca tinerii şi copiii cu dizabilităţi şi ceilalţi fără probleme să înveţe împreună în instituţiile de învăţământ având sprijinul corespunzător. Un început timpuriu în grupuri de joacă sau medii şcolare obişnuite este cea mai buă pregătire pentru o viaţă integrată.

Fiecare copil este diferit şi special şi are propriile nevoi, fie că este sau nu un copil cu dizabilităţi. Toţi copiii au dreptul la educaţie în funcţie de nevoile lor. Şi copiii diferiţi au drepturi egale cu ceilalţi, iar o educaţie separată ar duce la marginalizare şi discriminare, împiedicând formarea, împlinirea de sine şi afirmarea personalităţii. Beneficiile incluziunii sunt reciproce, dar majoritatea dintre noi n-am simţit încă acest lucru. Separarea ne limitează înţelegerea reciprocă. Familiaritatea şi toleranţa reduc frica şi respingerea favorizând relaţii de comunicare şi colaborare în beneficiul tuturor.

Condițiile prealabile pentru includerea copiilor cu nevoi educaționale speciale sunt următoarele:
1. Copilăria trebuie considerată una dintre marile valori, nu doar stadiul de pregătire pentru viața adultă, oferă posibilități fără precedent în etapele următoare. În acest caz, copilăria nu trebuie să fie dominată de pregătirea pentru viață, ci trebuie respectată, făcând tot posibilul în realizarea cerințelor fiecărui copil
2. Toți copiii trebuie să locuiască acasă sau într-un cadru apropiat.
3.Toți copiii pot învăța și au dreptul la educație.
4.Independența personală se formează pe baza încrederii reciproce între copii și adulți.
5.Copilul trebuie să trăiască și să experimenteze – trăiește în condiții adecvate oferite de societate.

Educaţia incluzivă, ca deziderat educativ, promovează o pedagogie centrată pe copil, în condiţiile în care învăţământul trebuie să se adapteze diferenţelor dintre oameni, la cerinţele specifice de educaţie care derivă din acestea. Ea trebuie să fie accesibilă, flexibilă, comprehensivă. Proiectează un nou tip de şcoală: comprehensivă, deschisă, tolerantă.

Factorii principali ai incluziunii sunt:

1. cadrele didactice, atitudinea lor faţă de copilul cu nevoi speciale, resursele disponibile (metode de predare,materiale, timp disponibil, competenţe profesionale personale/de grup);

2. şcoala, ce asigură copilului cu nevoi speciale un program de lucru într-o clasă obişnuită, cu alţi copii de vârstă apropiată. Aceasta poate şi trebuie să stimuleze prezenţa la şcoală a copiilor,deoarece reprezintă o şansă în plus ca procesul de integrare, ca munca în echipă a factorilor implicaţi să ajungă la rezultatul scontat.
3. familia, care asigură (sau ar trebui să asigure) climatul securizant şi cadrul optim necesar dezvoltării unei personalități echilibrate a copilului.

Conceptul de educație incluzivă pentru copiii cu nevoi educaționale speciale este o modalitate eficientă de a atinge obiectivele Educației pentru toți, deoarece:

- Reduce distanța dintre copii cu cerințele educaționale speciale și mediu familial;
- Aduce vizibilitate grupurilor comunitare, prin urmare ajută la creșterea gradului de conștientizare și implicare generală a societății;
- Presupune cooperare, colaborare, comunicare și studiu cu toți copiii;
- Motivează copiii să găsească soluții în viața de zi cu zi;
- Evidențiază problemele comunității;
- Dezvoltă comunicarea și parteneriatul între copii, părinți, experți etc.;
- Oferă oportunități de a împărtăși experiențe din viața personală.

Problematica integrării copiilor cu CES în învăţământul de masă aduce în discuţie conceptul de egalitate a şanselor. Prin egalitatea şanselor se înţelege acel proces prin care diversele sisteme ale societăţii şi mediului sunt puse la dispoziţia tuturor, în particular a persoanelor cu handicap.

Existenţa copiilor cu CES a pus în faţa învăţământului probleme dintre cele mai diverse, de la forme de organizare a activităţii, metodologia didactică, strategiile de evaluare, strategiile de predare/învăţare, modalităţi de diferenţiere a activităţii şi/sau a conţinuturilor învăţării, etc până la complexa problemă a segregării sau/şi integrării acestor copii în învăţământul de masă.

- Şcoala incluzivă trebuie să recunoască şi să reacţioneze la diversele cerinţe ale elevului prin: programe de învăţământ adecvate, organizare eficientă, strategii didactice concrete, folosirea optimă a resurselor, parteneriate cu celelalte instituţii ale comunităţii;
- Copilul deficient trebuie să primească întregul sprijin suplimentar de care are nevoie pentru obţinerea de performanţe proprii după posibilităţile lui;

Principiile de bază ale incluziunii copilului cu cerințe educaționale speciale (CES) pentru școlile de masă sunt:

- Principiul egalității în drepturi – acces reglementat persoanelor cu cerințe educaționale speciale în învățământ și în alte domenii muncă în folosul comunității;
- Principiul egalității de șanse în domeniul educației – înseamnă că, ori de câte ori este posibil, copiii cu nevoi educaționale speciale ar trebui educați în cadrul sistemului de învățământ general prin eliminarea oricăror practici discriminatorii;

- Principii de acordare a serviciilor de sprijin – luând în considerare copiii cu nevoi educaționale speciale și cei care lucrează cu aceștia, inclusiv servicii de consiliere, și implicând existența mai multor categorii de resurse (umane, instituționale, materiale, financiare, servicii guvernamentale);
- Principiile intervenției timpurii – este demonstrată eficacitatea intervenției timpurii în reabilitarea/ reeducarea și integrarea copiilor cu nevoi educaționale speciale, din cauza diferențelor, copiii cu oportunități de învățare au șanse mult mai mari de integrare în continuare în viața școlară;
- Principii de cooperare și parteneriat – vizând experiența anterioară, s-a observat că integrarea și normalizarea pot fi realizate doar printr-o cooperare pe termen lung între partenerii relevanți: studenți, profesori, părinți, ONG-uri, consilieri etc., prin cooperarea dintre copii și profesori și alți experți.

În educația incluzivă, trebuie respectate următoarele principii:

- ✓ Toleranța și valorificarea diferențelor tuturor copiilor;
- ✓ Parteneriat în potențiale acțiuni de dezvoltare a copiilor, perfecționare instituțională;
- ✓ Flexibilitate in activitățile didactice;
- ✓ Management educațional participativ.

Scopul oricărei societăți este de a-și menține echilibrul, ordinea socială și normativă. Acest scop poate fi atins prin funcționarea optimă a elementelor structurale sociale ale grupurilor, comunităților și instituțiilor, prin integrarea armonioasă a indivizilor în toate sferele societății.

Pentru atingerea acestor obiective funcționale, se propune asigurarea că fiecare copil are șanse egale de dezvoltare și integrare socială prin promovarea și creșterea sentimentului de comunitate, încurajând toleranța, nediscriminarea și solidaritatea cu semenii ca valori ale societății actuale; și prin promovarea calității procesului educațional și a optimizării sistemului educațional, cu accent pe formarea inițială și continuă a cadrelor didactice și a personalului suport, pregătirea adecvată în educația incluzivă din perspectivă psihoeducațională.

Concluzionând, educația incluzivă presupune sarcina extinderii școlilor obișnuite, adaptarea acestora pentru a găzdui alte categorii de copii, în special pe cei cu nevoi educaționale speciale. Într-o abordare incluzivă toţi copiii trebuie consideraţi la fel de importanţi, fiecăruia să îi fie valorificate calităţile, pornind de la premisa că fiecare elev este capabil să realizeze ceva bun.

Bibliografie:

1.Rev. „Învăţământul primar”, nr. 1/2000, Ed Discipol, Bucureşti, 2000;

2.Verza, E., Psihopedagogie specială, manual pentru clasa a XIII-a, şcoli normale, E.D.P., Bucureşti, 1994;

3.Blândul, V.,Introducere în problematica psihopedagogiei speciale, Ed.Univ. din Oradea, 2005;

4.Gheruţ,A., Psihopedagogia persoanelor cu cerinţe speciale.Strategii de educaţie integrată, Ed.Polirom. Iaşi, 2001

5.Vraşmaş,T.,(2004),"Şcoala şi educaţia pentru toţi", Ed. Miniped, Bucureşti.

6.Ungureanu,D.,"Educaţia integrată şi şcoala incluzivă", Editura de Vest, Timişoara